43. KÄRAVETE mõis (Kerrefer). Rüütlimõis.

Ambla k/n, Aravete kolhoos (Ambla kihelkond).

Peahoone on ühekordne kivihoone, omades lakatube hoone otstel ja madala soklikorruse. Ehitust katab S-kivikattega (mis osalt asendatud eterniidiga) poolkelpkatus. Räästakarniis on lai, eenduv ning tugevalt profileeritud, vöötades kogu maja. Karniisi all jookseb kitsas profileeritud vöö. Sama lõikega karniis on ka otsafassaadd poolkelpadel ning hoone esiküljel paikneva portikuse kolmnurkfrontoonil.

Hoone seinapindu liigendavad väga tagasihoidlikult väljendatud lai (9 aknavahet) keskrisaliit esifassaadil ning kitsam (3 aknavahet) tagafassaadil. Esiküljе jõulisemaks vertikaalseks liigenduseks on keskteljel paiknev portikus, mille tugevalt ettetoodud frontooni kannavad 4 heade proportsioonidega, baasi ja kapiteeliga toskaana orderi sammast. 2 sammast on ka portikuse taga seinapinnal. Kogu portikuse laiuselt laskub suurtest, puhtalt tahutud graniitplokkidest laotud trepp, mis omab madalaid, astmelisi ääriseid ja laia podesti. Portikuse küljed olid XIX saj. lõpupoolel suletud klaasitud puitseintega, eklektilise ilmega tihedas raamistuses.

Hoone aknad paiknevad sümmeetriliselt rühmitatutena, on kõrged, kuid kitsad 8-ruudulised avad. Hoonele on ehitatud majandushoonete poolele veel üks sissepääs, see paikneb tagafassaadi paremal tiival ning on hilisem, XIX saj. lõpust. Lahenduselt eklektikas: kõrgel kivist soklil poollahtine, külgedelt suletud puitpalkon, mida katab lame viilkatus. Palkoni aknad on lahendatud tiheda raamistusega, räästad on laiad, puidust räästapitsiga, rikkalik on ka tugipostide tugikäppade kujundus. Palkonilt laskub lai ja kõrge, astmelise äärisega

kivitrepp. Seega omab hoone kaks võrdväärset fassaadi: üks avatud parki, täpsemalt suurele paisjärvele, teine majandushoonetega piiratud avarale hoovile, kus paiknes ka ringikujulise teega ettesõit. Hoone katust kroonivad 4 sümmeetriliselt paigutatud korstent.

Tervikuna on ehitus stiilne, tasakaalustatud proportsioonidega klassitsistlik ehitus, tõenäoliselt XIX saj. I veerandist.

Hoone paremal tiival paikneb temaga risti asetatud iseseisev ehitusosa, mis kujutab peahoone laiendust. See on ühekordne, kõrgel kivist soklikorrusel asuv puithoone, mida katab laiade räästastega viilkatus, katteks eterniit. Soklikorruse seinapind omab tagasihoidliku rusteeringu, puitosa seinapinda liigendavad horisontaalselt vahevöö aknaaluste kõrgusel ning puidust kattelaudadest tugeva rusteeringuga nurgapilastrid. Laia räästa all kulgeb viilude seinapinnal kaarfriisi meenutav vöö. Seinte laudvooder on rõhtne. Hoone põhikorruse aknad on kõrged, profileeritud piirdelaudadega ning omavad konsoolidele toetuva horisontaalse ehisfrontooni akna kohal. Liigendatud pinnana on kujundatud ka akende alused. Korstnad omavad tellistest hammaskarniisi.

Seega on kirjeldatud hoone lahendatud historitsistlikus stiilis, kuuludes XIX saj. lõpuveerandisse.

Peahoonet kasutatakse raamatukoguna, korteritena, ametruumidena. On heas seisundis.

Kõrvalhoonete arv on väga suur, kusjuures suur hulk hooneist on säilitanud algse ilme. Paiknevad ansambliliselt või funktsionaalsetes rühmades suurel territooriumil maanteesõlmel.

Ait - on suur, massiivsete proportsioonidega krohvitud paeki-

viehitus, mida katab kõrge poolkelpkatus, kaasajal katteks eterniit, algseks katteks aga oli Skivi. Hoone omab rikkaliku kujundusega räästa- ja poolviilukarniise: need on laiad, eenduvad ja profileeritud karniisid, mis omavad jõulise hammaslõike ning kitsa profileeritud vöö karniisi all. Hoone kogu seinapind omab horisontaalse rusteeringu. Esifassaadi liigendavad veel fassaadi keskosas paiknev lai ja sügav ulualune ning sellest kahel pool paiknevad kõrge kaarega kaarniššid nõgusa põhjaga ning ehisraamiga, mida kroonib lukukivi. Ulualuse laetalastikku kannavad 4 tüsedat baasi ja kapiteeliga toskaana orderi sammast, kusjuures ava külgi raamivad sama vormiga kapiteeliga pilastrid. Ava keskmiste sammaste vahe on äärmiselt laiem. Rusteering katab ka ulualuse seinapinda. Ulualuse põrand osalt sillutatud munakivikattega, sammaste kaitseks siseküljele asetatud graniittulbad. Hoone otsafassaadide poolviiludes paiknevad suured, krohviääristega raamitud segmentaknad, mis lahendatud kolmeosalistena, aknavahed eraldatud sammastega, mis lahenduselt toskaana orderi sambad.

Seega on ait suurejooneline küpse klassitsistliku stiili ehitus XIX saj. II poole keskelt. On suhteliselt heas seisundis.

Talli väljaku vastasküljel omab samad mõõtmed ja kujunduse ning sama ehitusaja nagu ait. Erinevusteks on esifassaadi nišše asendavad laiad lameda kaarega sillatud ukseavad, mis raamitud lameda, laia krohviäärisega. Ukseplangud vooderdatud kalasabamustris laudistusega. Talli otsa- ja tagafassaadis paiknevad väikesed aknad omavad tiheda ruudustiku, osa aknaid kaetud lattrauast kisadega trellidega.

Laudakompleks moodustab väga suure, väljaarendatud hooneterühma, kus ehitusi kõige erinevamatest perioodidest kogu XIX saj. ulatuses. Laudad koos abihoonetega moodustavad suure nelinurkse, külgedelt hoonestatud hooneterühma, kus eelkirjeldatud aida ja talliga üheealisteks tuleb lugeda töölistemaja (?). See on krohvitud seintega kivihoone, mida katab S-kivikattega poolkelpkatus. Räästakarniis laia profileeringuga nõrgalt eenduv, poolviilu seinas karniis krepitud. Aknad väikesed, kuid kaetud lameda kaarega. Korstnad katusel massiivsed, karniisidega. Lautade põhihooned kahel pool sisehoovi paralleelselt. On suured, krohvimata seintega pae- ja maakivist müüridega ehitused, kaetud kõrgete viilkatustega, katteks S-kivi, sarikajalad kujundusega. Aknad paariti, kõik avad kaetud kõrgete kaartega. Nende hoonete vahemikus paiknevate ehitiste vahelt pääseb kõrge kaaravaga väravast sisehoovi. Värav kujundatud historitsistlikus laadis konsoolidele toetuvate neljatahuliste tornikestega äärtel ja viiluharjal, kus ehitusdaatum: 1876. See tähistab tõenäoliselt ka laudade valmimisaega. Ansamblisse kuulub ka kelder. See on väike, pooleldi maapealne lõhutud maakividest ehitus, mis kaetud laia räästakarniisiga lameda viilkatusega, katteks katusekivi. Avad (uks ja segmentaken otsafassaadis) kaaravadena, mis laotud tellistest või paekivist. Töölistemajad lautade juures on pikad puithooned, laiade räästastega viilkatustega, mille sarikajalad kujundatud, viimased sarikapaarid viiludes avatud. Hooned pärinevad XIX saj. II poole keskelt.

Valitsejamaja on suurem puithoone, mis kaetud kõrge, laia räästaga viilkatusega, katteks laast. Sarikajalad omavad kunstipärase kujunduse, nagu ka viiludes avatud viimased sarikapaarid ja pennid. Aknad kõrged, 6-ruudulised. Katust kroo-

nivad kaks massivset tugeva hammaskarniisiga korstent. Hoone võib pärineda XIX saj. II poole koskelt.

Teenijatemaja (?) on eelmisega samas laadis kujundusega, kuigi tagasihoidlikuma kujundusega, katus kaetud kaasajal katusekiviga. Võib pärineda XIX saj. lõpuveerandist.

Tall (?) väiksem massiivsete müüridega krohvitud seintega hoone, mida katab kõrge kelpkatus, katteks laast. Võib pärineda XIX saj. algusest. Tema kõrval teine samalaadne ehitus, mida kattis algselt ilmselt õlgkate, säilunud on kelpkatuse laastukattes unkaavad.

Viinavabrik moodustab suure, liigendatud hooneterühma, mis koosneb eri perioodi ja lahendusega ehitustest. Oli 1969.a. ulatuslikult rekonstrueerimisel ait-kuivatiks. Vabriku põhikorpuse moodustab kolmekordne eklektilises laadis ehitatud kivihoone, krohvitud välisseintega. Viimane korrus osalt poolkorrusena. Ehitust katab laastukattega viilkatus. Osa aknaid ääristatud tellistega, avad omavad lamedaid kaari. On ka lakk[a] valgustavaid ümaraknaid. Temaga liitub lai madal, lõhutud maakivist korpus, mis oli kaetud lameda viilkatusega. Aknaavad kõrge kaarega, omavad tagasihoidlikke kaarfrontoone. Vabriku põhikorpusel ehitusaega dateeriv raidkivi: 1877-1889.

Vesiveski on kõrgel soklikorrusel paiknev ühekordne massiivne hoone, krohvitud kiviseintega. Seinapinda liigendab korrusevaheline vahevöö. Katus on kõrge kelpkatus, katteks kaasajal eterniit. Vähesed aknad on väikesed. Hoone võib olla XIX saj. I veerandi ehitus.

Park on suur kuid väheste puudega. Pargi tuumiku moodustab pikk (kuni 300 m) paisjärv Ambla jõel, mille äärel kõrgendikul asub peahoone. Piki järve kallast kulgeb avatud väljak, mida ääristab fooni andev vabaplaneeringuga puistu. Selle lehtpuudele loovad kontrasti nulud, kuused ja heledamad lehised. Veehoidla vastaskallas ääristatud samuti kitsalt puudega Peahoone ees oli väike murupeenardega väljak, kus kaks suurt ja kõrget eklektilist betoonvaasi. Veehoidlal olid kitsamates kohtades võredega sillad ning paadisadam. Park on suhteliselt noor - XIX saj. II poole keskelt. Praegu on veehoidla alla lastud, park mõnevõrra kahjustatud kaasaegsete individuaalehitistega.

Eraldi osa moodustab sissesõit peahoone tagaküljele aida ja talli vahelt, kus pikliku väljaku lõpetab ringtee.

Külastatud viimati 1975.a., pildistatud 1963. ja 1969.a.

Kärevete mõis.
Peahoone esikülg.

Kärevete mõis.
Peahoone tagakülg.

Kärevete mõis.
Ait.